

Ličnost prestupnika

Istraživanja ličnosti seksualnih
prestupnika

Koristi za profilisanje od studija ličnosti prestupnika

- Studije ličnosti prestupnika su vredne za profilisanje u tom smislu **što identifikuju opseg stavova, dispozicija, uverenja i drugih karakteristika ličnosti ili stanja koje mogu da deluju u okviru domena prestupa i prestupnika**
- U svrhu izgradnje naučnog pristupa profilisanju, kritično je da se **povežu informacije o ličnosti sa ponašanjima i dokazima sa scene zločina** (što je pokušano u malom broju studija)

Studije seksualnog prestupništva – karakteristike ličnosti

- Profilisanje posebno korisno u istragama serijskih silovanja i serijskih seksualnih ubistava (Douglas, Ressler, Burgess, and Hartman, 1986).
- Većina studija je sprovedena s pokušajem da se **diferenciraju tipovi prestupnika u svrhu planiranja tretmana i predikcije recidivizma**
- Većina studija koristi **upitničke mere ličnosti**, tj. samoprocenu, (MMPI, Milonov Klinički multiaksijalni inventar MCMI i EPQ).
- Literatura o ličnosti seksualnih prestupnika **podrazumeva tri glavne grupe prestupnika**: juvenilne (maloletnike), odrasle zlostavljače dece i odrasle silovatelje

Maloletni seksualni prestupnici

- empirijske studije maloletnih seksualnih prestupnika su tek u povoju, sa veoma malo studija koje diferenciraju prestupnike s obzirom na uzrast žrtve
- maloletni seksualni prestupnici **heterogena populacija po mnogim svojstvima** - po demografskim karakteristikama, tipu kriminalnog dela, psihopatologiji i porodičnom okruženju
- zato se nastoji da se izdvoje **podgrupe** radi planiranja tretmana
- Opis specifičnih **osobina ličnosti** u odnosu na neprestupnike i neseksualne prestupnike

Nalazi studija: osobine ličnosti

- **Adolescentni seksualni prestupnici** pokazuju više skorove na skali shizofrenije i psihopatske devijacije MMPI nego neseksualni prestupnici (Losada-Paisey, 1998).
- **Adolescentni seksualni prestupnici**, u poređenju sa adolescentima koji pokazuju drsko i izazivačko ponašanje, opisani su kao izolovani, sledbenici su drugih, frustrirani, nestrpljivi, zahtevni i impulsivni (Moody, Brissie, & Kim, 1994 – korišćen 16PF)
- **Adolescentni zlostavljači dece** imaju deficite u samopouzdanju, nezavisnosti, asertivnosti i zadovoljstvu sobom, pesimističniji i skloniji samooptuživanju nego mladi iz opšte populacije (Hunter & Figueredo, 2000)

Nalazi studija: osobine ličnosti

- **adolescenti koji su seksualno napali mlađu decu:** viši skorovi na skalama shizoidnosti, izbegavajućeg i zavisnog ponašanja (MCMI) (Carpenter, Peed, & Eastman, 1995).
- **adolescenti koji su seksualno napali vršnjake** pokazali narcističke crte (Carpenter, Peed, & Eastman, 1995).

adolescenti koji napadaju malu decu imaju više poteškoća u socijalnim interakcijama sa svojim vršnjacima i komfornije se osećaju u komunikaciji sa manjom decom, nasuprot prestupnicima koji targetiraju vršnjake i koji su više eksploatišući (Carpenter, Peed, & Eastman, 1995).

Nalazi studija: osobine ličnosti

- Hunter, Figueredo, Malamuth i Becker (2003): **maloletnici koji su napastvovali manju decu** imaju više psihosocijalnih deficita, probleme sa samopoštovanjem i samoefikasnošću, negativni atribucioni stil, pesimizam, depresiju i anksioznost, nedostatak poverenja, osećanje socijalne otuđenosti i preferenciju za društvo mlađe dece, od onih koji su napastvovali devojčice pubertetskog uzrasta.
- U Holandiji (Bijleveld i Hendriks, 2003), mladi koji su počinili **solo seksualne prestupe** imaju značajno povišene skorove na skalama neuroticizma i impulsivnosti i niže skorove na socijabilnosti na različitim instrumentima dok mladi koji su počinili seksualne prestupe kao deo grupe imaju prosečne, nedelegantne skorove na merama ličnosti..

Nalazi studija: tipovi maloletnih seksualnih prestupnika

- Studija u kojoj je primenjen MMPI na 178 adolescentnih seksualnih prestupnika: četiri grupe (Smith, Monastersky, & Deisher, 1987)
 - Grupa I: stidljiva, emocionalno hiperkontrolisana, mali broj prijatelja;
 - Grupa II: narcističke crte, zahtevna, nesigurna i sklona svađama i raspravama;
 - Grupa III: socijabilna, iskrena i sklona snažnim emocionalnim ispadima;
 - Grupa IV: loša samokontrola i rasuđivanje, nepoverljivost i neodgovarajuća socijalizovanost

Nalazi studija: tipovi maloletnih seksualnih prestupnika

- Pokušaj replikacije korišćenjem Kalifornijskog psihološkog inventara (CPI) na uzorku od 112 adolesc. seksualnih prestupnika (Worling, 2001):
 - **Antisocijalni/Impulsivni:** najveća grupa, impulsivni i najveća verovatnoća da su počinili ranije kriminalno delo; najverovatnije da su bili fizički zlostavljani od strane svojih roditelja; najveća verovatnoća recidiva
 - **Neobični/Izolovani;** slična verovatnoća recidiva, prva i druga grupa su u najvećoj meri patološke
 - **Hiperkontrolisani/Rezervisani**
 - **Samouvereni/Agresivni**

Poređenje

**(Smith, Monastersky, &
Deisher, 1987)**

- I grupa
- III grupa
- IV grupa
- II grupa

(Worling, 2001)

- Hiperkontrolisani/Rezervisani
- Samouvereni/Agresivni
- Antisocijalni/Impulsivni
- Neobični/Izolovani

Generalni zaključci o nalazima

Prvo, čini se da postoji **generalna distinkcija između ličnih karakteristika adolescenata koji napastvuju malu decu i onih koji napadaju svoje vršnjake ili odrasle** – rezultata je malo, ali ako bi se validirali, mogli bi biti korisni za profilisanje

Drugo, čini se mogućim da **barem neka mala podgrupa adolescentnih seksualnih prestupnika prikazuje prosečne, nedevijantne karakteristike ličnosti** – bilo bi korisno povezati to s ponašanjem tokom kriminalnog dela i dokazima

Odrasli seksualni prestupnici: Zlostavljači dece

- Literatura o osobinama ličnosti zlostavljača dece čini se da indikuje klaster osobina sličan onome kod maloletnih seksualnih prestupnika koji napastvuju mlađu decu: socijalna nekompetentnost i neprilagođenost, anksioznost, izbegavajuće ponašanje, depresivnost i pesimizam
- Finkelhor i Araji (1986) predložili su model da objasne ovaj klaster osobina, sugerišući da je „**tipični zlostavljač dece socijalno i emocionalno nezreo, sa deficitarnim socijalnim veštinama i kontrolom impulsa**“

Nalazi

- kliničke skale MMPI-2 su korišćenje da se diskriminišu zlostavljači dece od kontrolne grupe sa stepenom tačnosti od 81% (Ridenour, Miller, Joy, & Dean, 1997).
- u uzorku od 97 katoličkih sveštenika optuženih za seksualne prestupe prema deci, četiri klastera osobina ličnosti su identifikovana korišćenjem MMPI-2 zajedno s drugim merama (Falkenhain, Duckro, Hughes, Rossetti, & Gfeller, 1999) - **najveći klaster (42.3% ukupnog uzorka) indikovao je obrazac socijalne nelagodnosti, nesigurnosti, pasivnosti, submisivnosti i deficita u emocionalnom razvoju.**

Nalazi

- Shealy, Kalichman, Henderson, Szymanowski, and McKee (1991) takođe su pronašli podtipove MMPI profila u svom uzorku od 90 zatvorenika zlostavljača dece - izdvojene dve manje patološke grupe i dve u većoj meri patološke grupe (crte koje indikuju bes, anksioznost, loše rasuđivanje i suicidalne ideacije).
- studija (Kalichman, 1991) pronašla je da su skorovi zlostavljača dece na „neurotskoj trijadi“ MMPI viši nego kod drugih seksualnih prestupnika - sugerišu značajne poteškoće da se razviju interpersonalne relacije, osećanje socijalne otuđenosti, nezrelost, anksioznost i emocionalne smetnje

Drugačiji nalazi

- Mann, Stenning i Borman (1992) pronašli su povišenja na skalama MMPI koja indikuju slabe socijalne veštine, nelagodnost i submisivnost kod pedofila na tretmanu, ali **samo u 18 % uzorka**
- I u drugim istraživanjima: **najčešći tip odgovora prototipskim karakteristikama, ali se nalazi kod malog broja ispitanika, nije značajno češći od drugih tipova** (koji su brojni)

Da li se zlostavljači dece razlikuju od drugih seksualnih prestupnika, neseksualnih prestupnika i opšte populacije: nedosledni rezultati

- Quinsey, Arnold, and Pruesse (1980) nisu pronašli razlike između zlostavljača dece, silovatelja, nasilnih prestupnika i prestupnika protiv imovine na MMPI, niti razlike između unutarporodičnih i vanporodičnih zlostavljača dece
- Gingrich i Campbell (1995): povišeni neuroticizam kod fiksiranih pedofila u odnosu na regresivne pedofile, egzibicioniste i silovatelje.
- Cohen i sar., 2002: interpersonalni deficiti, manjak asertivnosti, stidljivost, izbegavajuće ponašanje, narcizam i sumnja u sebe u uzorku pedofila u poređenju sa kontrolnim uzorkom neprestupnika

Metodološki problemi?

- Nema konzistentne definicije u okviru studija šta je zlostavljač dece odnosno pedofil
- Razlike u zakonskim i socijalnim definicijama deteta **žrtve** mogu takođe stvoriti izvesnu konfuziju
- Mali je broj studija koje su koristile ne-kriminalni uzorak ili uzorak neseksualnih prestupnika
- Postoje podaci koji sugerišu da seksualni prestupnici prikazuju znatnu sklonost ka pristrasnostima pri odgovaranju na psihološke testove

Silovatelji - tipovi

- Brojne studije su identifikovale pet klastera karakteristika ličnosti silovatelja uz pomoć MMPI
- Kalichman et al., 1989: 120 silovatelja zatvorenika
 - Profil tipa 1 nije imao značajnih povišenja
 - Profil tip 2: antisocijalnost i agresija - prototipski silovatelji koji viktimiziraju nepoznate osobe
 - Profil tipa 3: antisocijalan i hostilan, verovatno će počiniti silovanje tokom činjenja drugih kriminalnih dela.
 - Profil tipa 4 loše prilagođen na zatvorsku kaznu, sa širokim opsegom devijantnih karakteristika ličnosti.
 - Profil tipa 5 najdevijantniji, sa velikim brojem psiholoških smetnji.

Karakteristike silovatelja kao šire grupe

- Kalichman (1991): poređeni silovatelji sa zlostavljačima dece i prestupnicima protiv adolescenata, **silovatelji grupa sa najmanje smetnji od ove tri grupe (MMPI), pokazuju emocionalnu uzdržanost i antisocijalnost.**
- Studija (Curnoe and Langevin, 2002) ispitala je 228 prestupnika, poredeći različite tipove seksualnih prestupnika i nenasilnih, neseksualnih prestupnika - **znatno preklapanje između prosečnih skorova seksualnih prestupnika i kontrolne grupe**
- Druge studije, npr:
 - vro malo razlika između silovatelja i neseksualnih prestupnika
 - ličnost silovatelja sličnija ličnosti neseksualnih prestupnika nego ličnosti zlostavljača dece
- Neodređeni, nekonzistentni i čak kontradiktorni rezultati

Zaključci iz studijama silovatelja

- Za razliku od literature o zlostavljačima dece, literatura o silovateljima izgleda da se nije usmerila ni na jedan klaster osobina koji bi bio podržan ili odbačen rezultatima.
- Ona **ne indikuje nijedan profil tipičnog silovatelja, niti obezbeđuje ubedljivu podršku ideji da postoje distinktni klasteri koji bi mogli da razlikuju različite tipove silovatelja**
- **metodološki problematične studije** sprovedene na malim uzorcima, bez odgovarajuće kontrolne grupe nekriminalaca i sl

Povezivanje ličnosti prestupnika sa dokazima sa scene zločina i prestupnikovim ponašanjem

- ograničena korist dosadašnjih studija za profilisanje iz dva osnovna razloga:
 - **literatura je nejasna i neprecizna, zaključci suviše uopšteni**, nastojanja da se naprave finije distinkcije izgleda da su do sada bila neuspešna
 - **literatura ne pokazuje relacije između karakteristika ličnosti i dokaza na sceni zločina i ponašanja prestupnika** (npr. ako je zlostavljač dece pasivan, nesiguran i submisivan, kakva je veza tih crta s njegovim ponašanjem i kako na osnovu toga predviđati ponašanje?)

- **Mali broj studija je pokušao da poveže osobine s ponašanjima**

- profil tip 1 (antisocijalni i agresivni) je opisan kao onaj koji verovatno napada nepoznate osobe, a profil tip 3 (antisocijalni i hostilni) je opisan kao u većoj meri oportunistički i sklon da poćini seksualne prestupe tokom izvršenja drugog kriminalnog dela, ali su sugestije suviše opšteg karaktera da bi suzile opseg sumnjivih osoba

Oblast istraživanja koja obećava: psihopatija

- Psihopatija obuhvata **interpersonalne** (grandiozne, arogantne, surove, dominantne, površne i manipulativne), **afektivne** (nesposobni da formiraju snažne emocionalne veze s drugima, nedostaje im osećanje krivice i anksioznosti) i **karakteristike životnog stila** (socijalno devijantni, skloni da ignorišu socijalne konvencije i ispolje impulsivno i neodgovorno ponašanje).
- Zastupljeni oko 50% i više među seksualnim prestupnicima
- Psihopatija je takođe robusni prediktor i seksualnog i nasilnog **recidivizma**

Nalazi istraživanja psihopatije od posebnog značaja za profilisanje

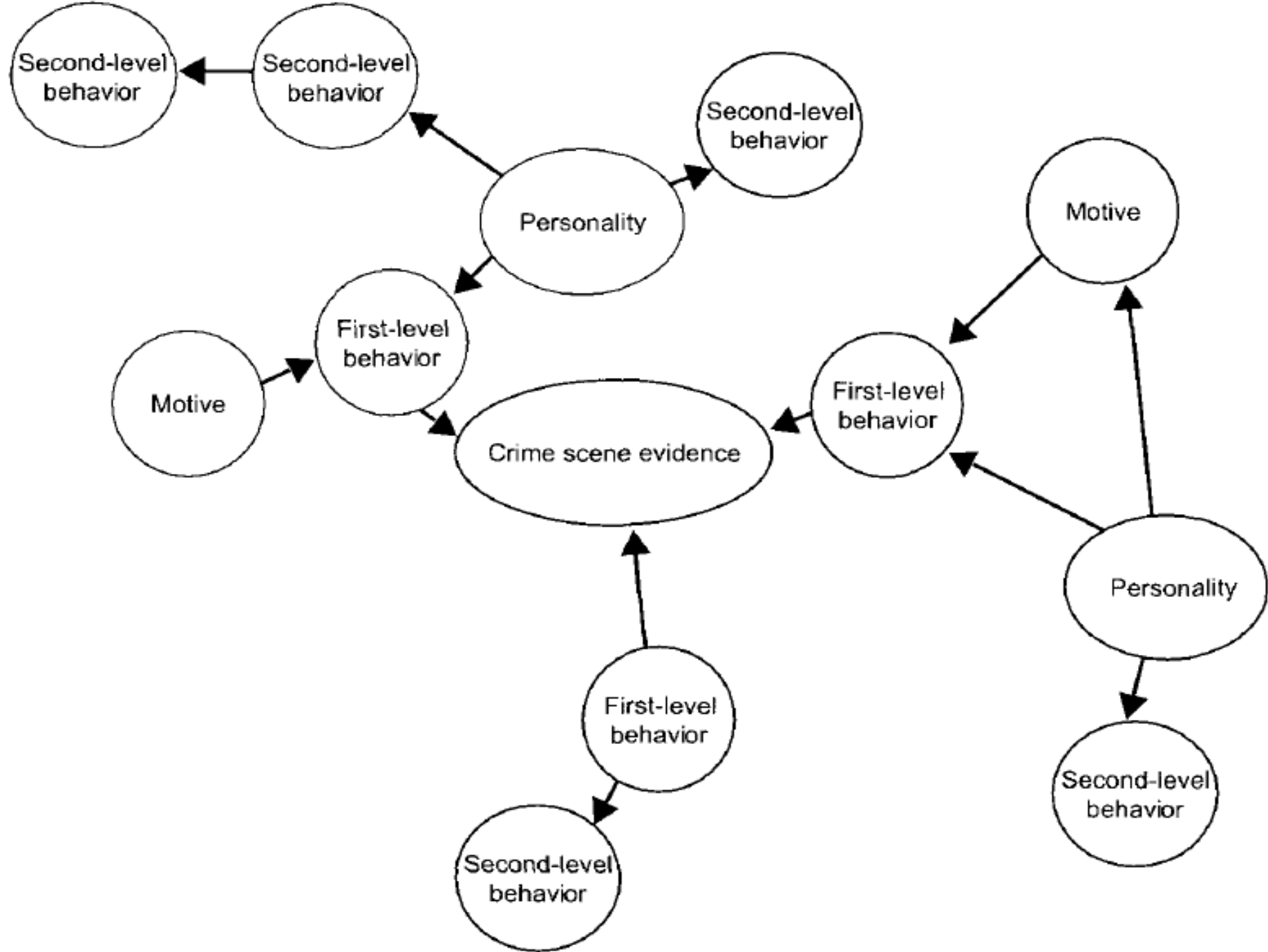
- Psihopate su sklonije da budu osuđene **za neseksualne zločine**
- Podaci sugerišu da su **seksualni prestupi psihopata nasilniji** i u većoj meri sadistički nego oni drugih seksualnih prestupnika
- Harris i Hanson (1998): visoki skorovi na ček-listi psihopatije, udruženi sa devijantnim seksualnim uzbuđenjem, predviđaju više prethodnih seksualnih prestupa, više kidnapovanja, više neseksualnih prestupa i više nasilnog recidivizma nego kod drugih seksualnih prestupnika
- Ova literatura koristi konstelaciju osobina povezanih sa konstruktom psihopatije da uspešno predviđa **kriminalno ponašanje** (npr. ekscesivno nasilje), **prošlo ponašanje** (npr. policijski dosije sa raznovrsnim prestupima) i **buduće ponašanje** (verovatnoću i brzinu recidivizma).

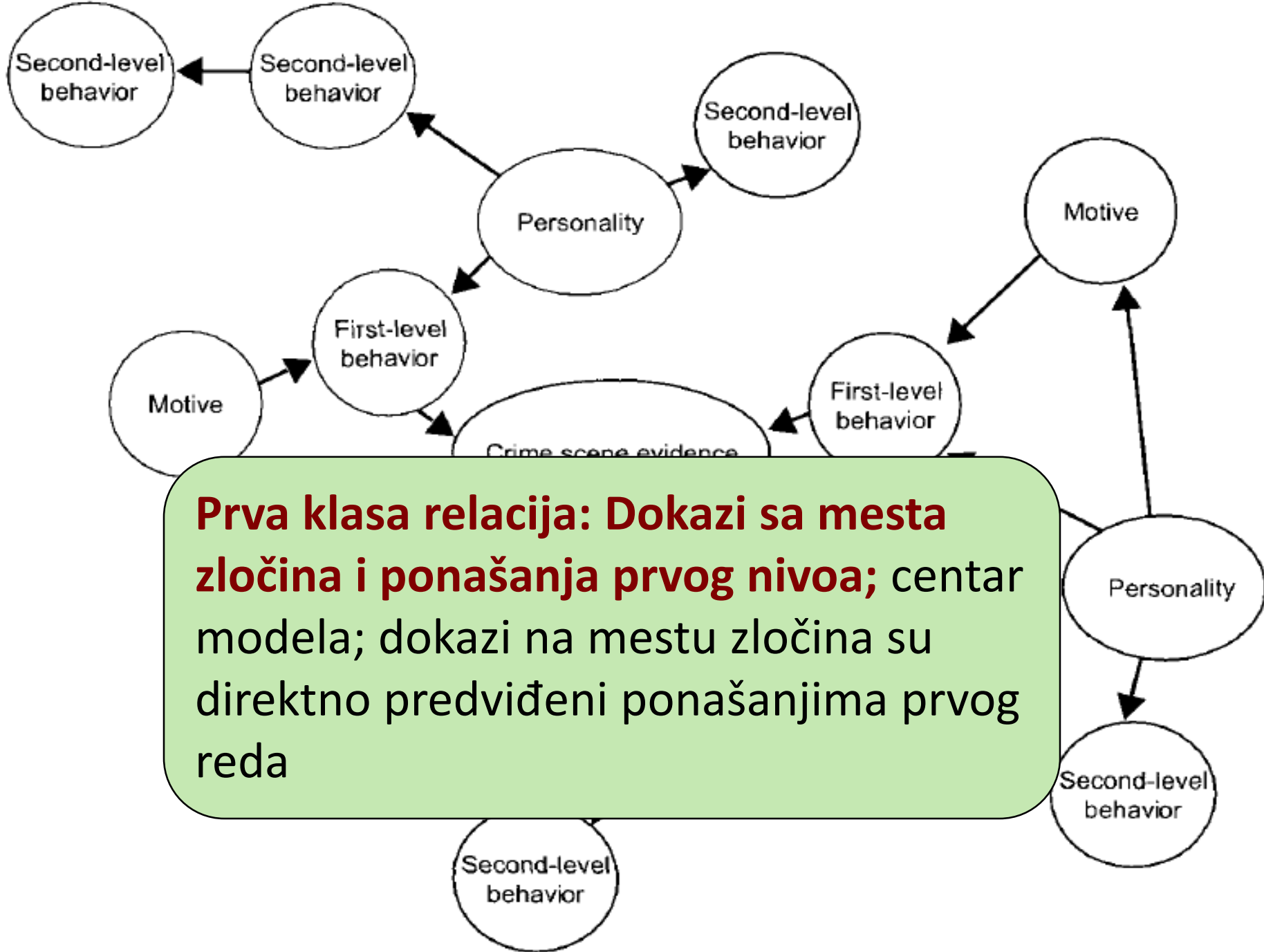
Naučni model kriminalnog profilisanja Hiksove i Sejlsa:

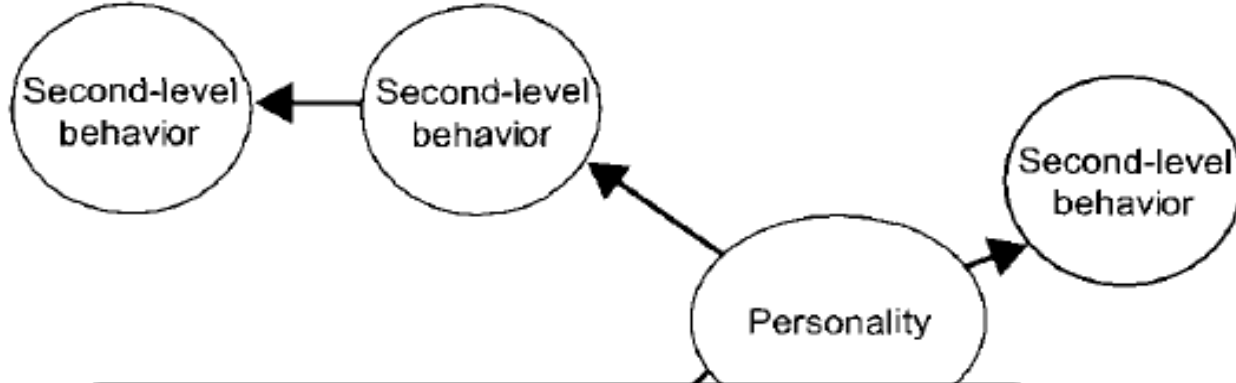
Model dokaza sa mesta zločina,
motiva, ličnosti i ponašanja

Osnovne pretpostavke i cilj

- bazična struktura ovog modela profilisanja podrazumeva grananje klastera varijabli koje može da se organizuje u tri klase predviđenih relacija.
- Relacije koje su specifične za počinjenje zločina su centralni set varijabli – to su **dokazi sa mesta zločina**.
- Relacije specifične za ponašanja prestupnika koja mogu biti od pomoći u njegovoj identifikaciji i hapšenju granaju se od ovih koja su **povezana sa samim zločinom (ponašanja prvog reda)**, i krajnja tačka svake grane je **ponašanje počinioca relevantno za istragu (ponašanja drugog reda)**.

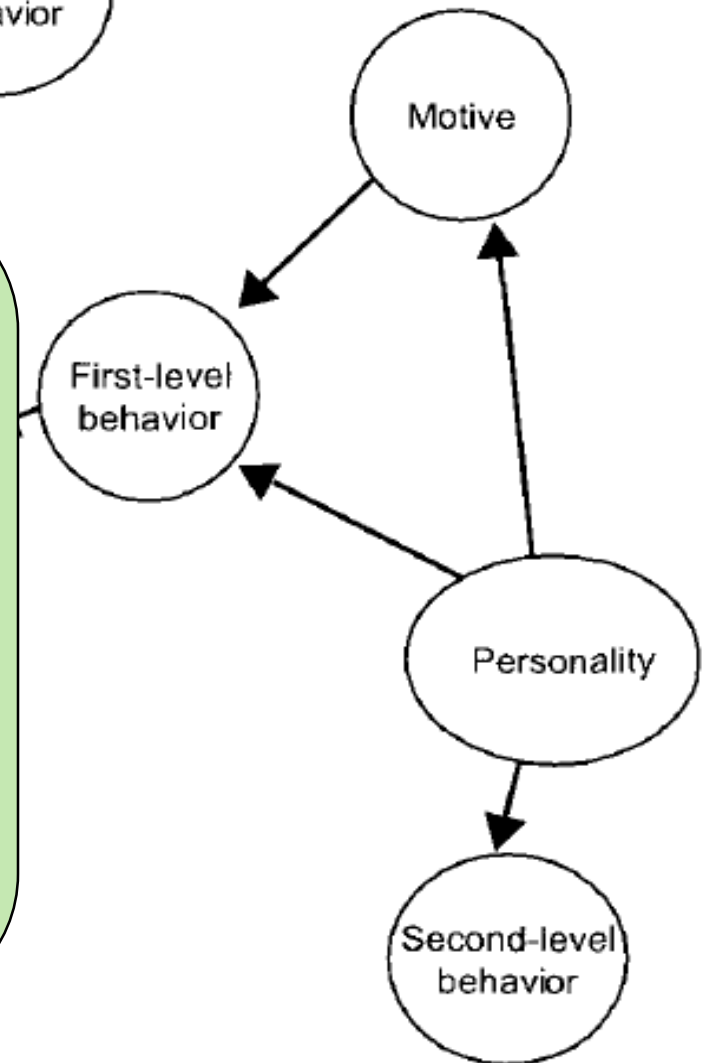
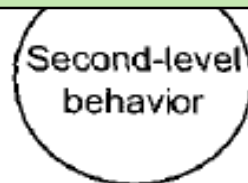






Druga klasa relacija: Motivi, ličnost i ponašanja prvog reda;

aspekti motiva i ličnosti predviđaju ponašanja prvog reda koja predviđaju dokaze na sceni zločina (manifestacija latentnih konstrukata motiva i ličnosti u ponašanjima)



Second-level
behavior

Second-level
behavior

Second-level

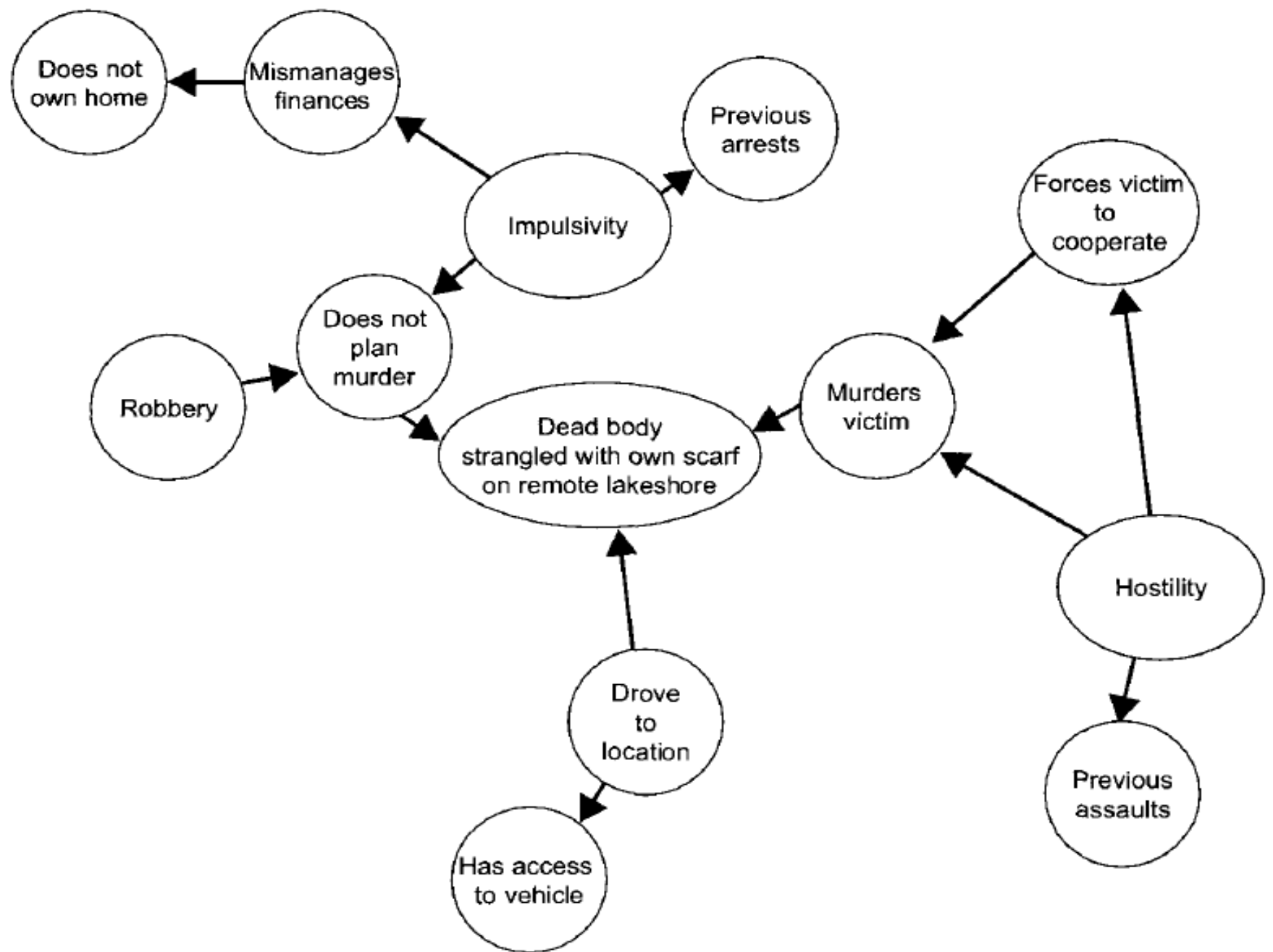
Treća klasa relacija: Motivi, ličnost i ponašanja drugog reda - pretpostavljen smer kauzalnosti se menja od predikcije dokaza na sceni zločina do predikcije ponašanja koja će pomoći u identifikovanju i hvatanju nepoznatog počinioca;

- **hipoteza: isti motivi i karakteristike ličnosti koji predviđaju ponašanja povezana sa zločinom predviđaju i ponašanja koja nisu povezana sa zločinom**

Motive

Personality

second-level
behavior



Literatura koja integriše dokaze sa mesta zločina, motive, ličnost i ponašanje

- Salfati i Canter (1999) su opisali 36 kriminalnih ponašanja koja su ispoljila 82 prestupnika, počinioci pojedinačnog ubistva, i podelili su ih prema **motivacionim temama**:
 - Instrumentalno oportunistička
 - Instrumentalno kognitivna
 - Ekspresivno impulsivna.
- Autori su zatim nastojali da povežu 18 varijabli biografskih karakteristika počinilaca sa temama zastupljenim u scenama zločina

Rezultati Salfatija i Kantera

- **Ekspresivno impulsivna tema** - skup raznovrsnih gnevnihi impulsivnih ponašanja
 - **Primeri postupaka:** multiple i raznovrsne povrede žrtve, korišćenje oružja
 - **Karakteristike prestupnika** uključuju istoriju različitih nasilnih i nenasilnih prestupa, brak ili bivši brak, i ženski pol.

- **Instrumentalno oportunistička tema** - targetirana oportunistička žrtva, žrtva kao objekt da zadovolji neki drugi cilj kao što je novac ili seks
 - **Postupci:** uključuju targetiranje starije ženske žrtve, počinjenje zločina u domu žrtve i odnošenje njene svojine, počinjenje seksualnog napada i ručno nanošenje povreda recimo putem davljenja.
 - **Povezane karakteristike počinioca:** žrtva mu je poznata, oblast poznata, nezaposlen i ima prethodnu istoriju provala i krađa

- **Instrumentalno kognitivna tema** ima visok naglasak na kognitivnom aspektu i prestupnici iz ove kategorije pokušavaju da prikriju svoje akcije i izbegnu ili uklone inkriminišuće dokaze.
 - **Primeri postupaka** uključuju transportovanje i skrivanje tela, uklanjanje forenzičkih dokaza i počinjenje ubistva ili odlaganje tela na otvorenom prostoru.
 - **Povezane karakteristike:** prestupnici imaju istoriju da su bili u zatvoru ili u oružanim snagama

Geografsko profilisanje

- Rossmo (1995): geografsko profilisanje je procedura koja ispituje **prostorno ponašanje prestupnika s obzirom na lokacije njihovih scena zločina i specijalne odnose među tim scenama.**
- Uključuje **kvantitativne mere koje omogućuju interpretaciju prostornih obrazaca**, ali i subjektivnu komponentu - psihološko profilisanje prestupnika da se rekonstruišu i interpretiraju njegove „**mentalne mape**“.
- Pretpostavka je da je odabir žrtve prostorno pristrasan prema mestu stanovanja počinioca (**udaljenost-opadanje**)
- Pretpostavka o **bafer zoni**

Canter i saradnici: sličan pristup

- Godwin i Canter (1997) su pokušali da modeluju spacijalno ponašanje serijskih ubica.
- dva tipa lokacija: **mesta „fatalnog susreta“ i lokacije na kojima je ostavljao tela žrtava.**
- osnova teorije interpersonalnih narativa: **zločin proizvod opšteg stila života počinioca; dom operiše kao baza za aktivnosti prestupnika**
- bafer princip je važan samo za lokaciju odbacivanja tela
- lokacije odbacivanja tela će se menjati tokom vremena, dok se tačke fatalnih susreta neće menjati

Rezultati

- prestupnici zaista pokazuju tendenciju da operišu iz baze svog doma i da pribavljaju žrtve bliže svom domu (prosečno 2,34km) nego što su lokacije na kojima ostavljaju tela žrtava (prosečno 23km).
- suprotno predviđanju, mesta za ostavljanje tela su progresivno postaja bliža prestupnikovom domu umesto da budu udaljenija. Autori su pretpostavili da ovaj nalaz sugerise da zločini postaju sve više integrisani u prestupnikov dnevni život.

Dalje studije – snažna podrška geografskom profilisanju

- Dalje studije su potvrdile nalaze Godwina i Cantera i pokazale **uspešnost u modelovanju lokacije prestupnikovog doma na osnovu informacija o lokacijama njegovih zločina**
- Lundrigan i Canter, 2000: **hipoteza kruga koji se definiše pomoću dva mesta odlaganja tela koja su najdalja jedno od drugog**
 - Tačnost lociranja unutar tog kruga je bila preko 85%
 - Lokacija doma nije nužno bila u centru kruga, već su relacije između doma i mesta zločina bile duž ruta povezanih sa drugim aktivnostima u životu kriminalca